

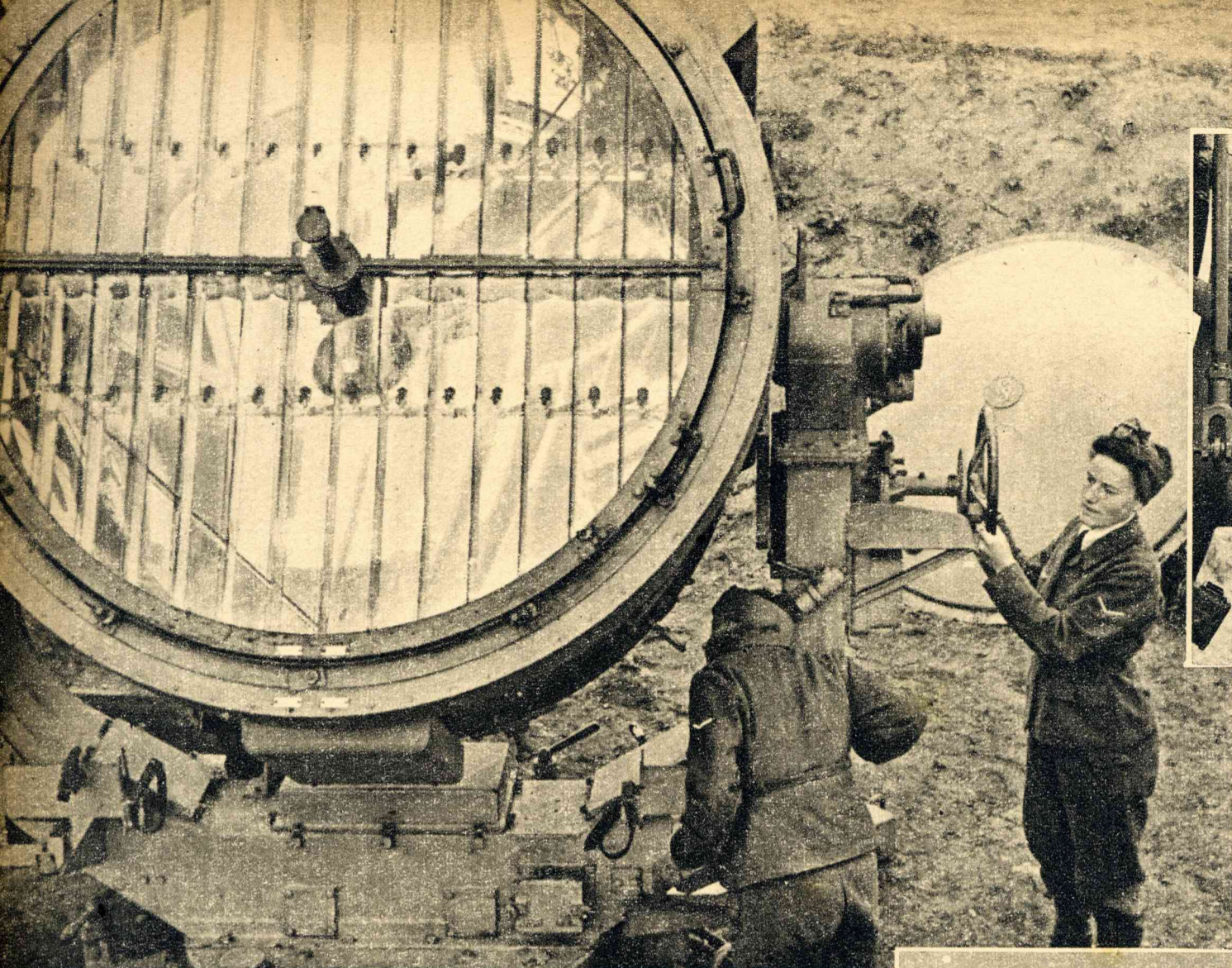
PANORAMA

20 JULI 1944 – No. 15

LOSSE NUMMERS 16 CENT

REMBRANDT:
ZELFPORTRÉT
ALS OFFICIER

Met de gevoelige schijven tegen de ooren volgt men alle geluiden in de lucht en kan men den afstand en zelfs het aantal van de vliegtuigen vrij nauwkeurig bepalen.

De gehoorapparaten zijn de ooren, waarmee men het geluid van naderende vliegtuigen opvangt. Daaronder: Per telefoon worden de orders ontvangen en doorgegeven.

De reusachtige schijnwerpers, bij den luchtafweer in gebruik, worden door vrouwenhanden bediend.

Duitsche vrouwen helpen bij den luchtafweer

De Duitse vrouwen worden meer en meer ingeschakeld in den oorlog. De proefnemingen om Duitse vrouwen de zoeklichten en elektrische apparaten van den luchtafweer te leeren bedienen, door de luchtmacht in nauw contact met de Reichsfrauenführung tot stand gekomen, zijn met succes bekroond. Het gebruik van Flakwaffenhelferinnen in het binnenland zal er aanzienlijk toe bijdragen, dat weer meer mannelijk personeel vrijkomt voor den strijd aan het front. Alle vrouwen boven twintig jaar kunnen bij dezen dienst toetreden, deze dienstneming geschiedt vrijwillig. Onze fotoserie geeft een aantal Duitse Flakwaffenhelferinnen bij de uitoefening van haar dienst aan de vaak zeer ingewikkelde apparaten.

Een schijnwerper, die in alle richtingen en alle standen kan draaien, is een ingewikkeld apparaat, waarvoor verscheidene bedieningsmanschappen noodig zijn. Orbis-Holland

De Roerganger van de Zuidster

Op den avond, dat ik moederzielalleen door de eenzame straten van Stavanger liep, het beestachtige weer vervenshend, waardoor wij niet hadden kunnen uitvaren, werd ik aangetrokken door het vrolijk rumoer uit een havencafé. Ik stond een oogenblik weifelend stil, want eigenlijk was ik van plan vroeg naar kooi te gaan, doch een striemende sneeuwvlaag, die mij de oogen verblindde, deed mij besluiten naar binnen te gaan om mijn verkleumde handen aan het vuur en mijn binnenste door een flink glas brandewijn te verwarmen.

Met mijn binnenkomst glipte een ijskoude windvlaag in de gelakkamer en ik moest mij even inspannen om de deur te sluiten. Een tiental mannen, zeelieden als ik, zat bij het haardvuur. Zij namen mij op met die taxeerende belangstelling, die zwervers over de wereld-zeeën zich hebben eigen gemaakt. Viel het korte onderzoek gunstig voor mij uit? Vermoedelijk wel, want er werden stoelen verschoven, tot er een plaatsje ontstond vlak bij den haard, waar ik mij dankbaar neerzette.

Hun gesprekken vloeiden traag voort, alsof ik een der hunnen was. Af en toe ontstond een korte stilte, die het huilen van den wind rondom het huis te duidelijker liet uitkomen.

Plotseling kwam er beweging in een oud mannetje, dat in den halven eirkel schuin tegenover mij zat. Zijn oogen stonden diep in een verschrompeld hoofdje gepland en zijn stem kwam nauwelijks uit boven het loeien van den storm.

„Het was net zoo'n avond, toen ik roerganger was op de Zuidster,” zei hij.

„Op de Zuidster?” vroeg ik. Ik wist, dat de geschiedenis van het schip een soort legende was geworden.

De anderen keken elkaar aan, doch ik lette er niet op. Mijn belangstelling was opgewekt en ik verzocht den ouden man mij wat meer over de Zuidster te vertellen.

Hij keek strak in de vlammen van den open haard, als zag hij er beelden uit het verleden in. Als hij zijn oogen opsloeg, zag ik er een vreemden, onnatuurlijken glans in.

„We waren op weg naar Chili en we hielden west aan, ten zuiden van de Diegos. Ik stond aan het roer; een stijve bries stuwde ons met een snelheid van vijftien knopen voort,” zei hij, en hield op.

„Het was een avond als deze,” vervolgde hij. „Heb je dien wel eens aan boord meegemaakt?” Ik knikte.

„Het schip volgde den druk van het roer goed,” zei de oude zeeman. „Ik speelde er mee, luisterde naar het gebrul van de zee, die over het voordek sloeg als ik loefde en ik zag in mijn verbeelding het witte schuim op den voorsteven, dat het schip in daglicht zoo mooi zou maken. De stuurman kwam naast me staan en keek naar den kompasstand. Terwijl hij mij controleerde, stuurde ik nauwgezet, loefde niet en hield den voorsteven uit de hooge zee, waardoor het voordek droog bleef.

„Denk er om, dat je niet loeft,” zei de stuurman, en trok aan zijn pijp, zoodat zijn oogen oplichtten en ik den indruk kreeg de oogen van een man zonder lichaam te zien.

Ik zag hem niet weer. Hij ging naar de brug en liet mij met de Zuidster op de woedende zee van de Diegos spelen.”

De oude pauseerde even en staarde in het vuur. Dan ging hij voort:

„Eenmaal hoorde ik een krakend geluid: ijs! Dat beviel me niet en ik hoopte, dat de stuurman zeil zou laten minderen, maar spoedig lachte ik weer om mijn bangheid, gaf het roer een tik naar lij en liet het schip loeven, glimlachend, toen ik de zee over het voordek hoorde spoelen. Nog scheen ik de stem van den stuurman te hooren: „Denk er om, dat je niet loeft.”

Ik luisterde gespannen. Plotseling vestigde de oude man zijn oogen op mij en vroeg:

„Heb je ooit gehoord van de Kampioen?”

Ik knikte en herinnerde mij verhalen over het wrak van de Kampioen, die in April 1855 was vergaan.

„Ik heb ze gezien,” zei de zeeman ernstig. „Zeven man van de Kampioen op den rand van een ijsberg, stijf bevroren, hun oogen door de zeevogels uitgepikt, de jukbeenderen ver uitstekend. Toen wij passeerden, lichtte de ijsberg zich op — ik kon het vaag zien in het schijnsel van de scheepslamp — en kandelde. De zeven mannen gleden in zee.”

„Dat was hun einde,” mompelde ik.

„Nee,” zei de oude zeeman, en keek me vreemd aan.

Ik huiverde en wenschte, dat hij zou ophouden. Maar zijn eentonige stem druppelde door.

„Het was niet mijn schuld, het was de schuld van de zee... De stuurman had me aangekeken met oogen zonder lichaam... Soms zie ik ze nog, midden in den nacht... Het was koud en ik was half bevroren, ondanks het olieged en de dikke wanten. Ik moest nu vechten tegen het schip en ik wist, dat er voorzeil moest worden geminderd. Toen ik rumoer op het dek hoorde en een schillen suittoon, herademde ik. Hij doet het, dacht ik, dat zal het schip wel tot bedaren brengen.

Ik begon vrolijk te zingen en trachtte de zeven doode zeelieden te vergeten. Daarna speelde ik weer met de Zuidster en berispte het schip na iedere golf, die over het dek spoelde. Eenmaal meende ik gekraak te hooren, gevolgd door een kreet. Maar ik wist, dat geen stem mij kon bereiken, als zij bezig waren den kluiwer in te halen, dus ik lachte mijn onrust weg.

„De stuurman heeft gezegd, dat ik niet mocht loeven,” zei ik tegen het schip. „Houd je grooten neus naar boven, ouwe, flink boven de zee, zoodat ze het zeil gemakkelijk kunnen inhalen.”

De Zuidster liep gemakkelijker, maar de storm werd felier.

„Ze zullen nog meer moeten minderen,” sprak ik voor me uit, toen een windvlaag het schip deed steigeren.

Niemand kwam bij me. Ik wist, dat ik spoedig moest worden afgelost en dat vrolijkste me op. Ik zong weer en stampte mijn voeten.

Komt er nou nooit iemand opdagen? dacht ik vervolgens. Zeker de ouwe Jenssen weer!

Ik begon te roepen: „Hei...! Stuurman! Word ik niet afgelost?” Daarna stuurde ik het schip weer in de golven. „Brul maar, zee, ik ben de baas hier.” Ik was toen nog een jonge man.

Ik stuurde in inktzwarte duisternis, de Zuidster kliefde door een muur, de onwillige zee stroomde over het dek. Het schip kraakte en schudde.

Het uur van middernacht kroop nader. Ik stampte mijn gevoellooze voeten, schreeuwde om de duisternis van mij af te schrikken en werd langzamerhand bang, dat er iets was gebeurd. Mijn handen hielden de spaken automatisch vast, ik was kletsnat, mijn adem was als mist, mijn geheele lichaam trilde.

„Stuurman! Aflossen!” riep ik nogmaals.

Ik vloekte en vervloekte Jenssen. Ik stapte van den roerstand, hield met één hand koers en reikte met de andere naar de bel. Wild sloegen de klanken door den nacht. Maar er kwam geen antwoord. Nogmaals luidde ik de bel, zonder gevolg.

Toen werd ik weer de automaat en hield het roer langen tijd. Plotseling doemde een figuur naast me op... Ik had toch iemand gewekt... De aflossing herhaalde den koers, dien ik hem gaf. Hij keek me niet aan, noch ik hem: twee roergangers, die elkander aflosten in de duisternis van een stormachtigen nacht...

Ik klemde mij wanhopig aan touwen vast, lette niet op schaduwachtige mannen, die bezig waren zeil te minderen. Zonder mijn olieged en laarzen uit te trekken kroop ik uitgeput in mijn kooi en viel onmiddellijk in slaap.

Toen ik wakker werd, was het grijze daglicht den bak ingekropen en ik was alleen. Ik tuurde door een beslagen patrijspoort, doch zag niets anders dan beijzeld want en, daar boven, de jagende zwarte wolken.

Ik ging naar dek om iemand te vragen hoe we er bij stonden. Er was een nieuwe kluiwer aangebracht. De wind was nog verschrikkelijk en de zee was hoog. Ik zag zeven matrozen, maar niemand van mijn eigen wacht. Ik besloot te helpen het topzeil te reven en liep naar den mast, waar een matroos aan het werk was. Toen ik bij hem kwam, wendde hij zich met een snelle beweging af, alsof hij bevreesd was, dat ik te dicht bij hem zou komen.

Nadat het zeil was gereefd, kwamen allen aan dek. Iedere man, die mij passeerde, negeerde mij of schold mij uit. Ik was koud en hongerig en volgde hen over het schoongespoelde dek naar den bak. Achter den laatsten man kwam ik in de voorplecht.

Zij staarden mij aan, die zeven vreemde matrozen...

„Waar is Jenssen en waar zijn de maats?” riep ik.

Een van de zeven vreemde zeelieden vestigde zijn holle oogen op mij.

„Ze zijn verdronken!” zei hij. „Je hebt geloofd!”

Verder kan ik mij niets herinneren, tot ik in mijn huisje op bed lag... Ik was maanden ziek geweest, vertelde men mij...

De oude man hield op en staarde in het vuur. Buiten zwiepten sneeuwvlagen om 't huis en in den schoorsteen huilde het, als zaten er spoken opgesloten.

Een der gasten bestelde een borrel. Het geluid van zijn stem verbrak de betoovering en iedereen begon te praten. De oude man stond moeilijk op en schuifelde na een gemompelden groot naar den uitgang. Sneeuwvlokken dwarrelden naar binnen, toen hij de deur opende.

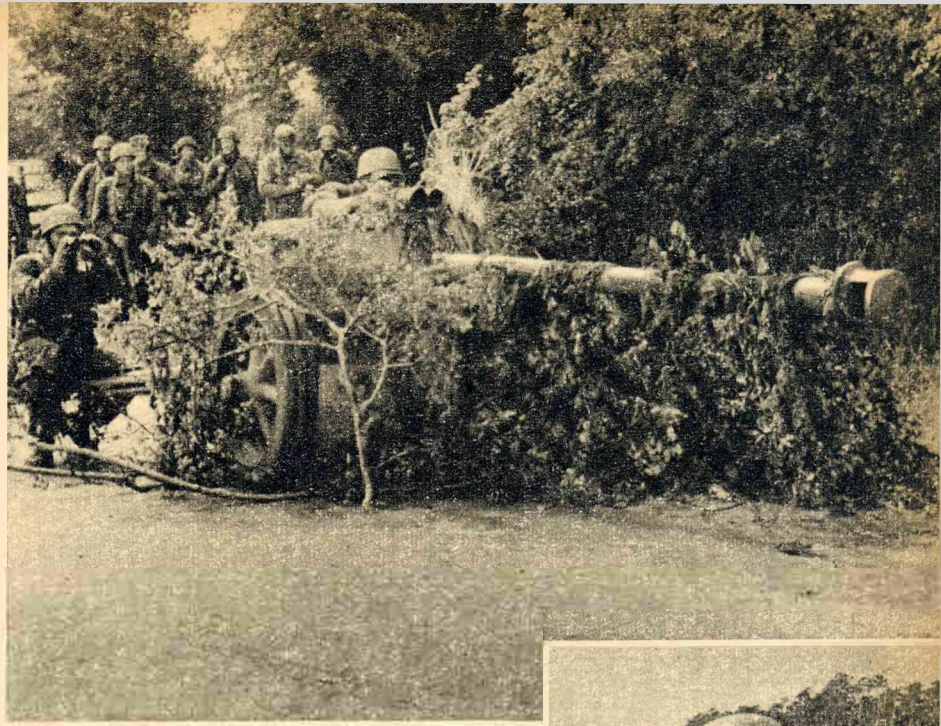
De man, die naast mij zat, stootte mij aan. „Kan hij vertellen of niet?” glimlachte hij.

„Wonderlijk,” kwam mijn stem, bijna als een gefluister.

Mijn buurman zag hoe ik geïmponeerd was en zijn glimlach werd een schaterlach, die boven den storm uit tegen de balken sloeg.

„Die ouwe Carlsson!” riep hij uit. „Wonderlijk kan hij vertellen, zeg dat wel! Vooral als je weet wat wij weten! Is het niet, jongens?” wendde hij zich tot de overige bezoekers.

Zij lachten mee en ik toonde mij verwonderd, waardoor zij bijna niet meer konden ophouden. „Hij heeft gevaren, de ouwe Carlsson, zeker,” hervatte mijn buurman, „maar verder dan Oslo is hij nooit geweest!” U.

In het strijdgebied van Normandië. Bij een wegkruising beschermt een gecamoufleerd stuk afweergeschut een groep valschermjagers tegen vijandelijke tankaanvallen. SS-Kriegsberichtler Zschackel-O. H.

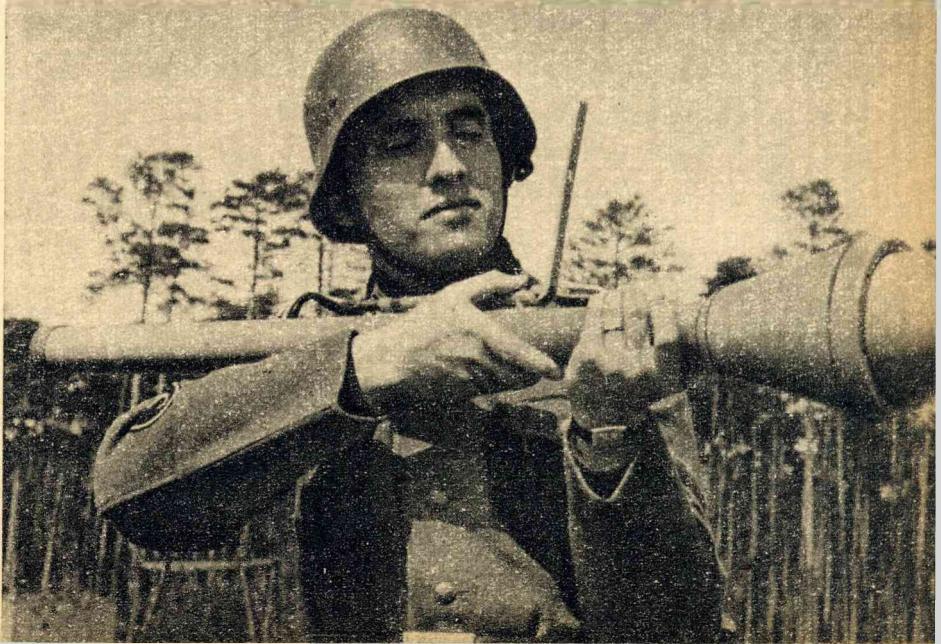
De „panterschrik”, een der nieuwe Deutsche raketwapens. Scherl-C. N. F.

Nieuwe wapens

GEBOUWD VOLGENS HET RAKETPRINCIPE

De Deutsche legerleiding heeft dezer dagen enkele mededeelingen gedaan betreffende een tweetal nieuwe wapens ter bestrijding van pantserwagens op korten afstand. Deze wapens, die de namen „pantservuist” en „panterschrik” dragen, worden bediend door infanteristen. De „pantservuist” ziet er ongeveer uit als een bromtol en wordt afgevuurd met behulp van een eenvoudige glijbaan. De „panterschrik” is groter en moet door twee man bediend worden. Beide wapens bestaan uit raketprojectielen, die een zeer groote uitwerking hebben.

Twee infanteristen bedienen den „panterschrik”. Daaronder een afbeelding van de „pantservuist”, eveneens een raketwapen, dat volgens de deskundigen een groote uitwerking heeft. P. B. Z.-Recl en Weltbild-C. N. F.

Rembrandt Harmensz. van Ryn, 1606-1669. „Dode pauwen“, een weinig bekend werk van den grootmeester onzer nationale schilderkunst. Ruim zeshonderd schilderijen liet Rembrandt na, waarbij het zelfportret, dat wij op onze voorpagina afdrucken.

DE ROEM VAN ONZE „GOUDEN EEUW“:

Onze vermaarde SCHILDERS

De Gouden Eeuw, dat is bekend, is de glorieus uit ons verleden. Nietwaar, in die eeuw waren de Nederlanden „magtig ter see“, zij konden met succes een langdurigen oorlog tegen Spanje beëindigen, de rijke retourvloeden brachten geld in 't land, alom nam de welvaart toe. En tegelijkertijd beleefde de kunst een bloeiperiode zooals zij zelden heeft gekend. Het is bijna ongelooft hoe veel knappe beeldhouwers, schilders, bouwmeesters, geleerden en dichters er in die jaren op het toech altijd nog kleine grondgebied der Zeven Provinciën werkzaam zijn geweest.

Het was vooral het westen, waar geleerden en kunstenaars zich verzamelden. En dat is geen wonder. Want al duurde het tot 1648 eer de Munstersche vrede een eind aan den Tachtigjarige Oorlog maakte, in de westelijke provinciën was de vijand begin 1600 al lang uitgepraat. Alleen in het jaar 1629 waagde de Spanjaard nog een laatste poging Amsterdam in handen te krijgen, zijn handen sproopten de Veluwe af en verschenen zelfs te Naarden en Hilversum, dat „aen koolen werd geleyt“. Toen liet Frederik Hendrik de ravitailleeringsbasis van deze expeditie verrassen en de vijand moest zijn poging opgeven. Spoedig daarop viel ook 's-Hertogenbosch.

.....
**Rembrandt, Vermeer,
 Jan Steen, Frans Hals
 en vele, vele anderen**

terszoon, ridder werd hij later ook, maar zijn faam dankt hij aan zijn werkzaamheid als dichter en historieschrijver. Hooft hield van gezelligheid, het Muiderslot was ruim genoeg en dus ontving hij er in de zomermaanden vaak gasten. Dat gezelschap is als „Muiderkring“ vermaard gebleven. Zie wat ons vaderland toen aan groote geesten kon opleveren. Daar te Muiden verscheen Joost van den Vondel, een dichter zooals de lage landen slechts één keer hebben gekend. Daar maakte tevens de scherpzinnige Constantijn Huygens zijn opwachting, ook verscheen de geneesheer en dichter Samuel Coster; verder „mr. Dirck Swelingh, de uytnemende orgalist“, zooals een tijdgenoot hem noemt. Op het Muiderslot speelde hij clavecimbel, vaak zal hij ook de gezusters Anna en Tesselschade Roemer Visscher hebben begeleid, die het gezelschap met haar zang opvroolijkten. Onder de geleerden, die naar Muiden kwamen, noemen wij den rechtsgeleerde Hugo de Groot en de Amsterdamsche professoren Vossius en Van Baerle. En dat zijn er nog slechts een paar.

Terwijl dit gezelschap op het Muiderslot den tijd sleet met geleerde gesprekken en vroolijheid, waren elders onze vermaarde bouwmeesters in de weer, om slechts enkele namen te noemen: Hendrick de Keyser, Lieven de Key en de grootmeester

wist vast te houden. Slechts drieënveertig jaar werd deze Delftenaar, wiens roem van lang na zijn dood dateert. Veertig schilderijen kunnen met zekerheid aan hem worden toegeschreven. Fortuin heeft hij met zijn werk niet gemaakt, na zijn dood werd de bekende natuurkundige Anthonie Leeuwenhoek aangesteld als curator over den faillieten boedel. Frans Hals maakte vooral naam door zijn weergaloos knappe portretten, waarvan de Haarlemse schuttersstukken wel de bekendste zijn. Doch wie raakt er niet onder de bekoring van zijn genre-stukjes zooals de tandeloze vischershinderen — ze zijn juist aan 't „wisselen“ — en zijn musiceerende cavaliers met luit of gitaar? Het is opmerkelijk, hoe zijn palet — in den aanvang zeer frisch en fel — met de jaren steeds soberder wordt. Zijn laatste regentstukken schilderde hij op hoogen leeftijd. Jan Steen is meer de man van de „leut“, van drinkgelagen en smulpertijen, hij was trouwens herbergier. Toch heeft hij ook een „Bruiloft van Cana“ geschilderd en hoe innig vroom zijn de biddende figuren geschilderd op zijn hierbij afgebeeld schilderij „De Maaltijd“. Trouwens, expressie was Jan Steen's kracht, zijn figuren léven. Reeds tijdens zijn leven werden zijn vaardige composities door de verzamelaars gewaardeerd.

Dan schrijven wij een nieuwen naam: Rembrandt. Ziedaar een

van het klassicisme, Jacob van Campen. Niet zelden werden hun gebouwen verfraaid door de knappe beeldhouwers van die dagen, Rombout Verhulst en Quellinus, terwijl de beroemde Hemony de klokken voor de torens goot. En onderwijl verichtte Anthonie Leeuwenhoek zijn ontdekkingen, maalde Jan Adriaensz. Leeghwater de meren leeg en verschenen de prachtige kaarten van Blaeuw en anderen om den zeevaarders den weg te wijzen.

Vergeeten wij niet een groep? Zeker, en nog wel de meest beroemde: onze schilders uit de zeventiende eeuw. Zij zijn het, die onze naam over de geheele wereld hebben bekend gemaakt. Met welken schilder te beginnen?

Govert Flinck, Ferdinand Bol, Adriaen van Oostade, Meijndert Hobbema, ziedaar een paar namen waarmede een ander tijdvak al ruim tevreden zou zijn geweest. Doch tegelijkertijd leefden mannen als Van der Helst, Ruysdael, Albert Cuyp, Paulus Potter, Adriaan van de Velde, Jan van Goyen, om nog niet eens te spreken van de zéér grooten als Johannes Vermeer van Delft, Frans Hals van Haarlem en Jan Steen, die te Delft, Leiden en Haarlem woonde.

Wie bewondert niet de bezonken kleuren van Vermeer, den schilder van „de Emmausgangers“, het „Gezicht op Delft“ en het kostelijke „Straatje“?

Meermalen heeft Joh. Vermeer het Hollandse binnenhuis verbeeld, gefigureerd met een keukenmeid, een spinspeelster of een lezend vrouwtje. En steeds opnieuw treft het bijzondere licht, dat hij in zijn doeken

Frans Hals, pl. m. 1582-1666. Een der vele knappe portretten, die de Haarlemmer schilderde.

grootte onder de grootsten, een kunstenaar zooals onze cultuur misschien slechts één keer zal opleveren. De geschiedenis van Rembrandt is de geschiedenis van zijn eeuw. Hij wordt in 1609 geboren te Leiden, waar men over de gevolgen van het beleg heen is: de lakenindustrie gaat rijke winsten afwerpen, de stad bloeit op nu het oorlogsgevaar geweken is. Rembrandt is een zoon van burgerlijke ouders; zijn vader is molenaar. Eerst zal de jonge Rembrandt studeren; hij wordt ingeschreven als student in de letteren aan de Leidsche hoogeschool, een geschenk aan de stad na het beleg. Veel gestudeerd zal Rembrandt niet hebben, hij wordt beschreven als een jonkman, die daar „gants geen lust ofte genegenheit“ toe had. Schilder wilde hij worden! En de jongen kreeg zijn zin.

We weten hoe Rembrandt de eerste lessen van Jacob van Swanenburch kreeg, hoe hij later onder Pieter Lastman te Amsterdam werkte, hoe hij daarna te Leiden naam maakte en naar Amsterdam toog, waar de portretschilder goede prijzen kon bedingen.

Er is wel eens beweerd, dat Rembrandt door zijn tijdgenooten miskend werd. Dat is stellig niet waar. Toen de meester zich in 1631 te Amsterdam vestigde — hij was toen vijftienvintig jaar — klonk zijn naam reeds als een klok. Van alle kanten kwamen de opdrachten binnen — voornamelijk portretten — en stadhouders Frederik Hendrik liet door bemiddeling van zijn secretaris Huygens een aantal bijbelsche tafereelen aankopen. Rembrandt's roem steeg zoo snel, dat zijn gewone stadgenoot Orlers, burgemeester van Leiden, met recht schrijven kon dat de kunstenaar met de uitoefening zijner schilderkunst zóó gelukkig geweest was, „dat hy geworden is en van de tegenwoordigh vermaerdste Schilders van onse Eeuw.“

Echter, niet immer had Rembrandt succes. Een deceptie werd voor hem het grootste doek, dat hij ooit maakte: een schuttersstuk, door het nageslacht toen onrecht „De Nachtwacht“ genoemd. De opdracht was aanlokkelijk genoeg, zestien schutters van den Kloveniersdoelen verschenen bij den schilder ten einde zich in groepsverband te doen portretteren. Ze beloofden Rembrandt ieder honderd gulden — „d'een wat meer en d'ander wat minder, nae de plaets die zij daerin hadden“ — zoodat hij in totaal zestienhonderd gulden ontvangen zou, een zeer hoog bedrag in die dagen. En Rembrandt ging aan 't werk.

De schutters zijn eerst content: het wordt een groot doek, dat is te zien. Maar gaandeweg beginnen zij een beetje ongerust te worden. Want Rembrandt wijkt wel zeer van de traditie af, hij schildert geen keurige reeks portretten, doch een grootsche compositie, waarin hij zijn opdrachtgevers op de meest vrijmoedige wijze groepeerde. De beide hoofdpersonen — kapitein Banning Cocq en luitenant Ruytenburg — kuffen zich moeilijk beklagen; zij staan welgelijkt en groot op de eereplaats vooraan, de mindere schutters echter worden door den schilder in een bonte groep samengevat en als het met de compositie beter uitkomt, plaatst Rembrandt er nog een reize in 't geel tusschen ook. Neen, dat hebben de schutters zich anders voorgesteld en het komt tot chicanes. Aanvaard werd het doek wel, het hing in den Kloveniersdoelen tot het in 1808 verhuisde naar het Trippenhuis. Daar had men een mooi lijst voor het schilderij beschikbaar, echter iets te klein. Geen nood, men sneed een paar stukken van het doek af en alle moeilijkheden waren opgelost! Onder die afgesneden stukken was ook een gedeelte van de lucht, zoodat het vermeer vrij donkere doek, dat bovendien erg vervuild was, den naam „Nachtwacht“ kon krijgen.

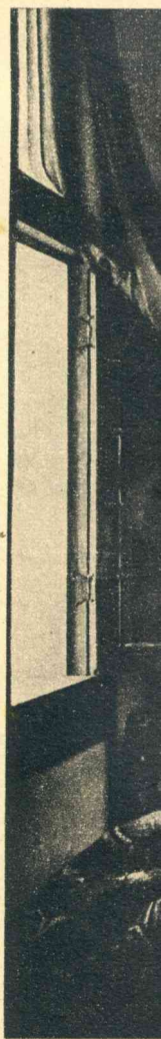
Zoo ziet men dat ook Rembrandt — hoe snel hij ook succes had — wel tegenslag kende. Trouwens, later moest hij het beleven dat zijn historisch doek met een voorstelling van Claudius Civilis, die de Batavieren den eed tegeen de Romeinen doet zweren, afgekeurd werd voor plaatsing in het nieuwe stadhuis van Amsterdam.

En ook verder bleef het leed hem niet bespaard. Zijn aanvallige huisvrouw Saskia van Uylenburg, door — en schilder op zoo menig vermaard doek verveeuwigd, werd in geen dertig jaar. Ook hun zoon Titus stierf jong, de trouwe Hendrickje Stoffels overleed eveneens in die jaren. Als de grijze meester op 4 October 1669 voorgoed de oogen sluit, leeft nog slechts zijn dochter Cornelia en is er armoe in huis, Rembrandt was geen best financier.

Doch ondanks al deze pijnlijke levenservaringen, wat een onzaglijk oeuvre heeft Rembrandt ons nagelaten! En hoe mysterieus speelt het licht in deze grootsche scheppingen of het nu „De Nachtwacht“ is of zoo menig tafereel, waarvoor hij zijn stof aan de Bijbel ontleende. Want Rembrandt was vóór alles de meester van het licht, zelfs in zijn jeugdwerk is al die sterke afwisseling van licht en donker te bespeuren, waardoor hij een aparte plaats onder de schilders van zijn tijd gaat innemen. Hij schildert zwierig in de eerste Amsterdamsche jaren, men kan zien dat hij op uiterlijke praal gesteld is. Als hij zichzelf afbeeldt, is hij als edelman gekleed, zooals op het beroemde doek, waarop hij lachend staat, een roemer in de vuist, naast Saskia, zijn jonge vrouw. Het gaat Rembrandt goed in zijn korten huwelijksstijd, zijn doeken gaan goed van de hand, zijn etsen vinden vele koopers. Rembrandt koopt een aanzienlijk huis in de Anthonie-Breestraat, hij verzamelt kunstschatten en kostbaarheden. Later zal al dit schoons geveld moeten worden: de kunstenaar is failliet verklaard...

Jan Steen, 1626-1697.

Johannes Vermeer, 1632-1691.

Rembrandt Harmensz. van Ryn, die deze groote schilder herdacht. Ons land zwaren tijd vol aan die ellende w... Ook thans bele... op aarde gestrede... snel de beslissing... tweede „gouden e... tot ver over onze

de grootsten, een kunstenaar zoals onze cultuur slechts één keer zal opleveren. De geschiedenis van is de geschiedenis van zijn eeuw. Hij wordt in en te Leiden, waar men over de gevolgen van het is: de lakindustrie gaat rijke winsten afwerpen, uit op nu het oorlogsgevaar geweken is. Rembrandt van burgerlijke ouders; zijn vader is molenaar. jonge Rembrandt studeeren; hij wordt ingeschreven in de letteren aan de Leidsche hogeschool, ik aan de stad na het beleg. Veel gestudeerd zal niet hebben, hij wordt beschreven als een jonkman, ants geen lust ofte genegenheit" toe had. Schilder orden! En de jongen kreeg zijn zin.

hoe Rembrandt de eerste lessen van Jacob van h kreeg, hoe hij later onder Pieter Lastman te werkte, hoe hij daarna te Leiden naam maakte en rdam toog, waar de portretschilder goede prijzen en.

ens beweerd, dat Rembrandt door zijn tijdgenooten rd. Dat is stellig niet waar. Toen de meester zich Amsterdam vestigde — hij was toen vijftienvintig nk zijn naam reeds als een klok. Van alle kanten opdrachten binnen — voornamelijk portretten — ler Frederik Hendrik liet door bemiddeling van zijn uygens een aantal bijbelsche tafereelen aankopen. 's room steeg zoo snel, dat zijn gewone stadgenoot remeester van Leiden, met recht schrijven kon dat aar met de uitoefening zijner schilderkunst zóó weest was, „dat hy geworden is een van de tegen-ermaerdeste Schilders van onse Eeuw."

niet immer had Rembrandt succes. Een deceptie hem het grootste doek, dat hij ooit maakte: een k, door het nageslacht ten onrechte „De Nachtwem. De opdracht was aanlokkelijk genoeg, zestien n den Kloveniersdoelen verschenen bij den schilder ich in groepsverband te doen portretteeren. Ze Rembrandt ieder honderd gulden — „d'een wat nder wat minder, nae de plaats die hij daerin had-odat hij in totaal zestienhonderd gulden ontvangen er hoog bedrag in die dagen. En Rembrandt ging

ers zijn eerst content: het wordt een groot doek. a. Maar gaandeweg beginnen zij een beetje ongerust want Rembrandt wijkt wel zeer van de traditie af, geen keurige reeks portretten, doch een grootsche waarin hij zijn opdrachtgevers op de meest vrijze groepeerd. De beide hoofdpersonen — kapitein eq en luitenant Ruytenburg — kunnen zich moei- a; zij staan welgelijkt en groot op de eereplaats mindere schutters echter worden door den schilder e groep samengevat en als het met de compositie nt, plaatst Rembrandt er nog een meisje in 't geel k. Neen, dat hebben de schutters zich anders voor- et komt tot chicanes. Aanvaard werd het doek wel, den Kloveniersdoelen tot het in 1808 verhuisde ippenhuis. Daar had men een mooie lijst voor het aschikbaar, echter iets te klein. Geen nood, men aar stukken van het doek af en alle moeilijkheden lost! Onder die afgesneden stukken was ook een n de lucht, zoodat het verder vrij donkere doek, dat erg vervuild was, den naam „Nachtwacht" kon

men dat ook Rembrandt — hoe snel hij ook succes tegenslag kende. Trouwens, later moest hij het z zijn historisch doek met een voorstelling van rillis, die de Batavieren den eed tegen de Romeinen a, afgekeurd werd voor plaatsing in het nieuwe stad- nsterdam.

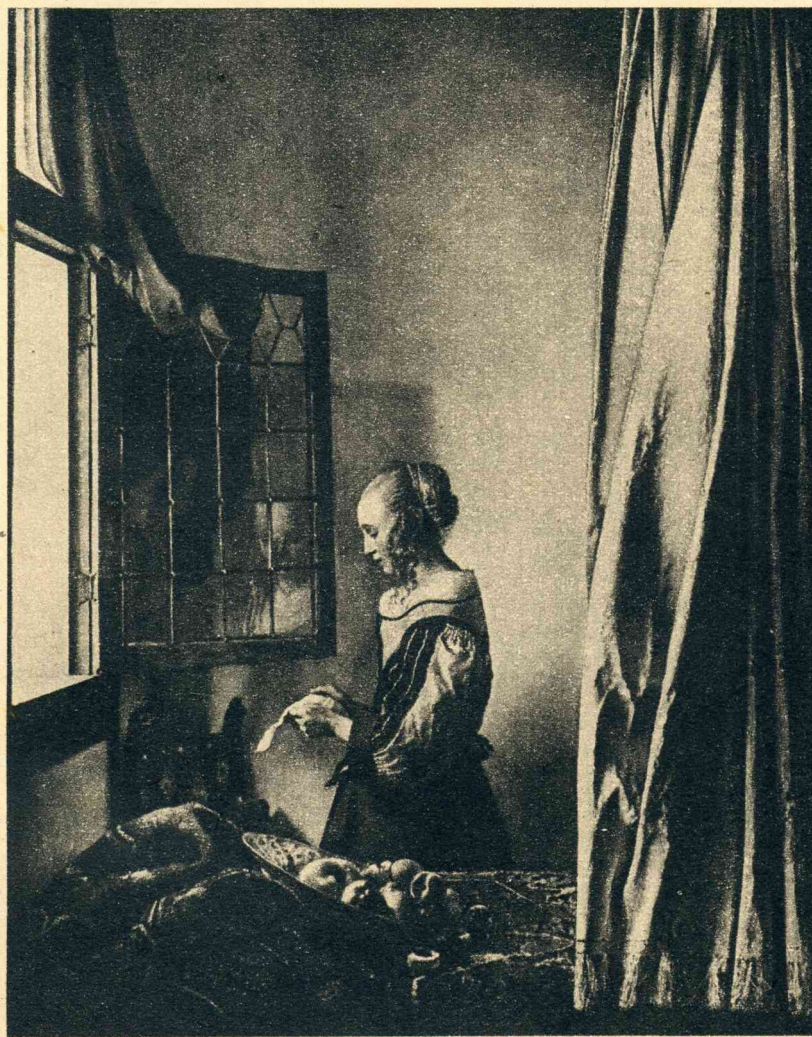
erder bleef het leed hem niet bespaard. Zijn aan- vrouw Saskia van Uylenburg, door een schilder op vermaard doek vereeuwigd, werd nu geen dertig un zoon Titus stierf jong, de trouwe Hendrickje leed eveneens in die jaren. Als de grijze meester op 1669 voorgoed de oogen sluit, leeft nog slechts zijn melia en is er armoë in huis, Rembrandt was geen best financier.

pe portretten, die

Doch ondanks al deze pijnlijke levenservaringen, wat een onzaglijk oeuvre heeft Rembrandt ons nagelaten! En hoe mysterieus speelt het licht in deze grootsche scheppingen of het nu „De Nachtwacht" is of zoo menig tafereel, waarvoor hij zijn stof aan de Bijbel ontleende. Want Rembrandt was vóór alles de meester van het licht, zelfs in zijn jeugdwerk is al die sterke afwisseling van licht en donker te b. speuren, waardoor hij een aparte plaats onder de schilders van zijn tijd gaat innemen. Hij schildert zwierig in de eerste Amsterdamsche jaren, men kan zien dat hij op uiterlijke praal gesteld is. Als hij zichzelf afbeeldt, is hij als edelman gekleed, zooals op het beroemde doek, waarop hij lachend staat, een roemer in de vuist, naast Saskia, zijn jonge vrouw. Het gaat Rembrandt goed in zijn korten huwelijksstijd, zijn doeken gaan goed van de hand, zijn etsen vinden vele koopers. Rembrandt koopt een aanzienlijk huis in de Anthonie-Breestraat, hij verzamelt kunstschatten en kostbaarheden. Later zal al dit schoons geveuld moeten worden: de kunstenaar is failliet verklaard...

Jan Steen, 1626-1679. Een ongewoon „rustige“ voorstelling voor dezen schilder, die zijn inspiratie over 't algemeen op feesten zocht.

Johannes Vermeer, 1632-1675. Interieur met lezend meisje, een onderwerp dat deze Delftenaar meermalen heeft behandeld.

Rembrandt Harmensz. van Ryn, onder al die vermaarde namen uit de Gouden Eeuw klinkt de zijne het luidst. Op 15 Juli was het driehonderdachtentertig jaar geleden dat deze groote schilder te Leiden werd geboren; dit jaar is die dag als Rembrandtdag herdacht. Ons land, voor zoover het westen aangaat, herstelde zich in 1606 juist van een zwaren tijd vol strijd en vernieling. Een ongekende welvaart kwam alle herinnering aan die ellende wegvagen; alom bloeiden de schoone kunsten op.

Ook thans beleven wij een tijd van oorlog en verwarring, gigantischer werd er nimmer op aarde gestreden. En die worsteling — daarover zijn beide partijen het eens — nadert snel de beslissing. Zal ook na dezen oorlogstijd een tijd van herleving komen, een tweede „gouden eeuw", waarin Nederlandsche kunstenaars den naam van het vaderland tot ver over onze grenzen beroemd maken? L.

LAURIERGRACHT 23

VERVOLGROMAN DOOR HANS VERHOEVEN

KORTE INHOUD VAN HET VOORAFGAANDE: Een jong zakenman in Johannesburg, Pieter ter Hofstede, interesseert zich sterk voor zijn afstamming. Het is hem bekend, dat een zijner voorvaders een deftig koopmanshuis bezat op de Lauriergracht te Amsterdam. Een besluit komt in hem op, naar Holland te gaan, waar hij ook gaarne de oude steden, de beroemde schilderkunst, enz. wil zien. Na het afscheid van zijn kennissen, mevrouw Schoeman en haar dochter Sannie, die hem gaarne mag, reist hij af. Op de boot naar Genua ontmoet hij o.a. „oom Klaas", een vertegenwoordiger van een distilleerderij uit Schiedam. Deze introduceert Pieter bij andere passagiers en haalt hem zoodoende uit zijn eenzelvigheid. Na een voorspoedige reis arriveert hij te Amsterdam, welke stad hij met belangstelling bezichtigt. In spanning bereikt hij de Lauriergracht!

In verrukking bleef hij staan. Daar was nu Lauriergracht 23, het huis waarover hij zoo vaak had gemijmerd. En het viel hem niet tegen! Wat een prachtig oud-Amsterdamsch huis, hoog en zwart, met een halsgevel en twee beeldhouwde leeuwen. Met moeite ontteijferde hij het jaartal, in Romeinse cijfers op den gevel aangebracht. Hoe lang hij aan de overzijde bleef kijken, kon hij naderhand met geen mogelijkheid opgeven. Hier was de familiegeschiedenis begonnen, mijmerde hij, hier waren de twee zoons geboren van Jan ter Hofstede. De een, diens naamgenoot, was in het vaderland gebleven en was zijn vader opgevolgd als hoofd van het bekende handelshuis. Hij had gereisd, veel gereisd, doch slechts in gedachten, als hij in zijn kantoor zat en op de groote kaart den weg volgde der Oostinjevaarders, die, beladen met de schatten van de tropen, welvaart brachten in de Zeven Vereenigde Nederlanden en Amsterdam tot een der rijkste steden van de westersche wereld maakten.

Voor zijn broer, avontuurlijker van aard, was die afwachting houding niet geschikt. Hij wilde zelf zien, zelf die vreemde landen en volkeren bezoeken. Hij was onder Jan van Riebeeck uitgevaren naar de Kaap en was in de daar gestichte nederzetting gebleven, waardoor hij de stamvader werd van den Zuidafrikaanschen tak. En thans, vreemde speling van het lot, stond de laatste van zijn nakomelingen, zonder halskraag of pofmouwen, doch gekleed in een correct grijs sportoostuum, een onberispelijke vrouw in zijn pantalon en nonchalant leunend op een wandelstok, het huis op te nemen, waar eens de wieg met hemel had gestaan van Govert ter Hofstede.

Het was een vreemde gewaarwording. Hoe langer hij er stond, hoe meer hij zich in het verleden verplaatste en het zou hem in deze omstandigheden niet in het minst hebben verast, als de statige deur boven de hooge blauwe stoep op een gegeven oogenblik was opengegaan, om er een figuur uit te laten — het hoofd getooid met breedgeranden hoed met veer, een fluweelen mantel bevallig half-los om de schouders geworpen, de linkerhand aan den staatsie- degen — die met bedaarde stappen de trap- treden was afgegaan.

Naar links en rechts zocht hij de gracht af naar de dichtstbijzijnde brug. Hij wilde het huis van nabij bekijken en — wie weet — missechien zou hij kans krijgen van binnen een kijkje te nemen, als hij het den bewoners vroeg. Toen hij voor het huis stond merkte hij beter dan eerst op, dat er, ten minste uiterlijk, niets aan het bouwwerk was veranderd. In elk geval, hij kon geen verschil zien met de afbeelding op de oude gravure. En dat was een heele bijzonderheid, want er stonden hier heel wat leelijke nieuwe huizen tusschen de oorspronkelijke gevels.

Het huis no. 23 bood een gaaf beeld van het kunnen van den zeventiende-eeuwschen bouwmeester, die er zijn fantasie op had uitgeleefd. Hij kon niets aan den gevel zien, dat storend werkte of uit den toon viel. En met welke betrekkelijk geringe hulpmiddelen was een dergelijk kunstwerk tot stand gekomen, vergeleken met wat de moderne techniek den bouwer van thans kon verschaffen!

Langzaam beklom hij de uitgeholde treden en bracht zijn hand naar de koperen bel. Maar op hetzelfde moment bleef hij als aan den grond genageld staan en zijn uitgestoken hand bleef dwaas in de lucht hangen. Want vlak onder de bel was met gekrulde schrijffletters een naam geschilderd, waarnaar hij met uitpuilende oogen staarde, de naam „Ter Hofstede"!

Als de politie het om de een of andere reden noodig had geoordeeld Pieter te vragen hoe hij van de Lauriergracht in den bar van het hotel achter een borrel met zoutjes was beland, zou hij in ernstige verlegenheid zijn gekomen en stellig de verdenking op zich hebben geladen schuldig te zijn aan verkeerde handelingen. Hij zou het namelijk met geen mogelijkheid hebben kunnen zeggen.

Dat hij verrast was zijn familienaam op de deur van het oude huis te zien, is een te zwakke aanduiding voor den schok, dien hij onderging. Hij was tot in het diepst van zijn ziel ontsteld en als een vage impressie was hem slechts bijgebleven zoo vlug hij kon de stoep treden te zijn afgedaald, bijna bevreesd een spook uit het

verleden te zullen ontmoeten. Den afstand tussehen het grachthuis en de hartversterking scheen hij in een soort trance te hebben afgelegd.

Zonder de geringste verwachting deze ontdekking te zullen doen had hij de reis naar Nederland ondernomen. Het meeste waarop hij had durven hopen was het huis terug te vinden, waarin de geschiedenis van zijn geslacht, voor zoover hem die bekend was, een aanvang had genomen. En nu bleek zoodaar, dat hij niet de eenige ter wereld was, die zijn naam droeg, dat er nog nazaten van Jan ter Hofstede op dezelfde plaats woonden. Is het wonder, dat die ervaring hem als een koude douche op het lijf was gevallen?

Hij twijfelde er geen moment aan of de bewoners van perceel Lauriergracht 23 waren aan hem verwant. Het zou al te toevallig zijn, als er juist daar een Ter Hofstede zou wonen, die niets te maken had met de oude koopmansfamilie. Neen, dat was gewoonweg onbestaanbaar, een te verwaarloozde mogelijkheid ten minste.

Het duizelde hem, als hij bedacht in welken graad van verwantschap hij wel tot den tegenwoordigen bewoner zou staan. Doch die bijgedachte zette hij snel uit zijn geest, om zich geheel aan dit vraagstuk over te geven: Wat moest hij nu doen? Kon hij naar die menschen gaan en tot hen zeggen, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was: „Hallo, hoe gaat het er mee sinds 1652?" Waarschijnlijk zouden zij dan denken met een krankzinnige te doen te hebben en het zou de zekerste manier zijn om in een minimum van tijd weer op de Lauriergracht te staan.

Toch zou hij op geen enkele wijze kunnen voorkomen, dat ook zij verbaasd zouden staan, even verbaasd als hij was geweest. Moest hij nu liever eerst schrijven en officieel belet vragen? Ook dat vond hij niet den juiststen weg, want de kans leek hem niet gering in dat geval voor een avonturier te worden gehouden en men zou vermoedelijk niets van zich laten hooren.

Al peinzend kwam hem ten slotte de gulden middenweg het verkieslijkst voor. Hij moest er nogmaals heengaan en den bewoner te spreken vragen. Zijn inleiding behoorde hij daarbij zoodanig in te kleeden, dat hij er niet van kon worden verdacht een stofzuigerdemonstratie te willen geven, doch dat zou naar alle waarschijnlijkheid geen onoverkomelijke moeilijkheden opleveren. Dan, als hij eenmaal tot de ontvangkamer was doorgedrongen, zou hij zijn verhaal kunnen doen en het moest al heel gek loopen, als men aan zijn verklaring geen geloof zou hechten.

Zoo moet het er maar op af, besloot hij. Doch hij miste dien avond den moed zich in het avontuur te storten en schafte zich liever een entrebiljet voor het Concertgebouw aan, waar hij zich kon overtuigen van het hooge peil van het Nederlandsche muziekleven, waarvan hij al zoo veel had gelezen.

Toch kon hij zich niet volledig op het programma concentreren. Telkens dwaalden zijn gedachten af naar het beleefde van dien middag, zag hij weer de oude gracht met de vergrijsde huizenrijen voor zich. En dan maakte er zich één huis uit los en scheen naar voren te treden, een huis met strenge lijnen... Met strenge lijnen, nochtans een warm geheel vormend. Zou het symbolisch zijn voor de ontvangst, die hem daar te beurt zou vallen?

Hij was met zichzelf overeengekomen den volgende dag tegen een uur of drie zijn bezoek af te leggen en, geheel in beslag genomen door dit vooruitzicht, wist hij niet goed wat hij met den tijd moest beginnen. Hij kon er niet toe komen uit te gaan en bleef den heelen morgen op zijn kamer zitten lezen. Dat probeerde hij ten minste, maar het gelukte niet al te best, hij was er veel te rusteloos voor. Herhaaldelijk sprong hij op en ging met zijn handen in de zakken voor het raam staan kijken, volgde verstrooid de roeiers, die op den Amstel oefenden, rookte meer sigaretten dan hij gewoon was en raadpleegde elk oogenblik zijn horloge of het nog niet opschoot.

Maar zelfs aan het ongeduldigst wachten komt een einde en zoo kwam ten laatste de tijd, waarop hij het hevige bonzen van zijn hart even deed overstemmen door het geluid, dat de koperen bel maakte in de gang van perceel Lauriergracht 23.

De spanning steeg ten top. Zou hij door den ouden of den nieuwen tijd worden ontvangen?

VERVOLG OP BLADZIJDE 7

Wie zou hem opendoen, een ouderwetsche keukenmeid, een bejaarde dame met sneeuwwit haar, een slonzig daghijte of een heer in plus-fours?

Achter de deur klonken lichte voetstappen, dan zwaaide zij open. Tegen het halfduister van de hal kon hij niet direct onderscheiden wie die handeling verrichtte, doch wel meende hij te mogen aannemen, dat de portier tot een der vorrengevoemde categorieën personen behoorde. Vermoedelijk was het een daghijte.

Toen brak een benaamd oogenblik voor hem aan. De zorgvuldig uitgedachte openingspreek was nutteloos en hij kwam niet verder dan het afnemen van zijn hoed. Eén lange seconde zei hij niets, dan tastte hij in zijn binnenzak en bracht zijn kaartje te voorschijn.

„Wil jij hier die kaartje aan die familie geef?” vroeg hij in zijn beste Nederlaandisch.

De gediensstige stond perplex. Pieter was nu wat aan het onzekere licht gewend en zag een schraal meisje van ongeveer vijftien jaar voor zich, dat hem met wijdopen oogen en mond stond aan te gapen. Zij deed geen enkele poging het kaartje aan te nemen. Hij werd wat ongeduldig.

„Toe nou! Breng hierdie kaartje dalk aan die familie!”

Aarzeland werd een band uitgestoken; schuwe kinderoogen loerden onder een slordige haarkrul naar den bezoeker. Een onverstaanbaar binnensmondsch gepreveld hield hij voor een uitnoodiging in de hal te komen. Het meisje keerde zich zijwendend om en verdween in een kamer, waarvan zij de deur liet aanstaan.

Zijn geduld werd niet lang op de proef gesteld, doch in dat korte oogenblik maakte hij een nieuwe kwelling door. Duidelijk kon hij verstaan wat het meisje als boodschap overbracht:

„Mevrouw, er staat een meneer in de hal, die u wil spreken. Hij heeft een spraakgebrek, geloof ik!”

„Een spraakgebrek?” hoorde hij. Vervolgens een verraste uitroep en het verschuiven van een stoel. En even later kwam een dame uit de zijkamer en zei, terwijl zij met een fijnen rimpel in haar voorhoofd naar het stukje ivorkarton in haar hand keek:

„Ter Hofstede? Hoe is dat mogelijk? Is dat een toeval of...?”

Verbeeldde hij zich, dat zij een beetje wantrouwend keek, of ontstond die indruk door het gedempte licht? Zij trad nog iets naar voren. Hij zag, dat zij een vriendelijk, wat vermoed gezicht had; haar leeftijd schatte hij op ongeveer vijfenvijftig jaar. Haar kleeding was eenvoudig en stemmig; zij paste — in figuurlijken zin — precies in de ouderwetsche hal. Zij keek den bezoeker met opgetrokken wenkbrauwen aan, doch niet op de manier, waarop gewoonlijk de menschen worden begroet, die in waschmachines of verzekeringen doen.

Hij glimlachte en won daarmee het pleit.

„Nee, dat is geen toeval! Heb ik u erg laten schrikken? Ik ben waarschijnlijk familie van u in den honderdenzoveelsten graad!”

„Ter Hofstede!” herhaalde zij. „Lieve help! Ik wist niet, dat er ook nog Ter Hofstedes in Zuid-Afrika woonden.”

Zij maakte een verschrikte beweging.

„Neemt u mij niet kwalijk, dat ik u in de hal laat staan. Ik zal u even voorgaan.”

Hij had intusschen gelegenheid gehad een vluchtigen blik om zich heen te werpen en wat hij waarnam beantwoordde precies aan zijn verwachtingen.

Nu hij eenigszins aan het schemerige licht gewend was, had hij in den hoek van de hal de vage contouren van een trap opgemerkt, die met haar gesneden kuipstuk en trappaal en gedraaide balusters voor een meesterwerk van zeventiende-eeuwse kunst kon doorgaan. Verder gingen zijn waarnemingen niet, want reeds liep hij achter zijn gastvrouw de zijkamer binnen.

Ook hier woos alles op grooten ouderdom, maar tevens merkte hij een zekere kaalheid op, waardoor een indruk van vergane grootheid werd gewekt. Het trof hem als iets persoonlijk.

Het kamertje lag aan de straat en kreeg uitbundig licht door twee hooge glas-in-loodramen. Daardoor hing er een eigenaardig groenige glans over het meubilair, hetgeen er toe bijdroeg de antieke sfeer te verhoogen. De lambrizeering was laag en het stuc-plafond vertoonde die ingewikkelde voorstellingen, waarmee de menschen uit den pruikeentijd dweepten. Recht tegenover hem bevond zich een witmarmeren schoorsteenmantel met een spiegel er boven, welke, naar hij later vernam, uit het derde kwart van de achttiende eeuw dateerden.

Pieter was verrukt. Niet alleen was hij in Nederland, doch hij had het precies gevonden zooals hij verwachtte, niet alleen was hij in Amsterdam, doch deze stad had zelfs zijn stoutste verwachtingen overtroffen en ten laatste niet alleen had hij het familiehuis gevonden, maar — en hier ontbreekt een super-superlatief — het was bewaard gebleven, alsof het eerst op den dag van heden door den stamvader aan zijn opvolger was overgedragen.

„Wilt u niet gaan zitten?” onderbrak de dame zijn gepeins.

„O juistement, pardon.” Alle goede Nederlaandische woorden, die hij voor deze gelegenheid had bijeengezocht, waren hem ontschoten en de vrees bebroop hem, dat hij op weg was een hopelees figuur te slaan.

Met fijnen tact negeerde zijn gastvrouw evenwel zijn verwarring. Zij had hem keurend opgenomen en achtte blijkbaar het resultaat van haar onderzoek volkomen bevredigend.

„Vertelt u mij eens,” begon zij, „hoe wist u, dat in dit huis naamgenooten wonen? Bent u speciaal uit Zuid-Afrika gekomen om ons op te zoeken?”

„Nee, dat is juist het vreemde van het geval! Om u de waarheid te zeggen, is het mij precies gegaan als u: het bestaan van een Ter Hofstede en nog wel in dit huis was mij geheel onbekend!”

Dat was al een heele toespraak voor neef Pieter en hij gaf hierna gaarne het woord weer over.

„Als ik u dus goed begrijp, bent u heelemaal uit Johannesburg gekomen, om hier die toevallige ontdekking te doen? Hoe kwam u daar zoo toe?”

Glimlachend wachtte zij zijn antwoord af en zoo groot was de rust, die van haar uitging, dat Pieter zich meer thuis ging gevoelen.

„Zooals ik u al zei, had ik er geen flauw vermoeden van, dat de Hollandsche familietak nog bestond. Wel kende ik het een en ander van zijn geschiedenis en wist onder meer, dat dit het stamhuis moest zijn. Het is altijd een hobby van me geweest mijn stamboom zoo ver mogelijk uit te werken en een goede maand geleden kreeg ik de bevestiging van mijn gissing, dat Govert ter Hofstede, die zich in 1652 aan de Kaap vestigde, en Jan ter Hofstede, de koopman van de Lauriergracht, broers waren geweest. Ik heb veel over Holland gelezen, vooral over het Holland uit dien tijd en die ontdekking was, om zoo te zeggen, de laatste aansporing, die ik nodig had om hier eens een kijkje te komen nemen. Kergisteren ben ik aangekomen.”

Nu hij zich wat meer op zijn gemak voelde en hij over zijn liefhebberij kon spreken, kwamen de woorden gemakkelijker. Hij gebruikte nog wel in hoofdzaak zijn eigen taal, doch de dame scheen dat in het geheel niet vreemd te vinden, zooals hij eerst had gevreesd.

„Ik herinner me nu, dat mijn man wel eens heeft gesproken over een Ter Hofstede, die naar Zuid-Afrika was vertrokken, zoo terloops, begrijpt u. Wij zijn er nooit verder op ingegaan.”

„Dan zal uw man wel verrast zijn, als u hem vertelt...”

„Mijn man is dood,” zei mevrouw Ter Hofstede eenvoudig. „Al ruim tien jaar.”

„Oeh...!” Hij had zich de tong wel kunnen afbijten. „Onvergefelijk, dat ik daarover begon.”

Zij schudde vergoelijkend het hoofd.

„Dat kon u immers niet weten? Ik woon hier alleen met mijn dochter Marijke. Zij is op een groot kantoor secretaresse van de directie. U moet eens gauw met haar komen kennismaken.”

„Graag natuurlijk! Wanneer het u gelegen komt...”

„Het komt ons altijd gelegen, u kunt zoo vaak komen als u wilt. Marijke is niet altijd thuis, zij is lid van een paar clubs, tennis, hockey... Dus ik kan u niet garanderen, dat u haar elken avond kunt treffen. Maar morgenavond gaat zij niet uit, dus...”

„Schikt het u tegen een uur of acht?” vroeg hij gretig.

„Uitstekend,” knikte mevrouw Ter Hofstede.

„Kijk,” vervolgde zij en er klonk moederlijke trots in haar stem door, „dit is mijn dochter.” Zij reikte hem een portret over, dat in een lijstje van oud zilver op den schoorsteenmantel stond.

„Volgende maand wordt ze drieëntwintig.”

Marijke ter Hofstede had donker, golvend haar, dat schijnbaar achteeloos tot bijna op haar schouders viel. In het zuiver ovaal van haar gelaat stonden haar oogen groot en ernstig, doch wie naar haar mond keek, verwachtte dien elk oogenblik tot een lach te zien plooiën. Zoo suggestief was die indruk, dat de Zuidafrikaander onwillekeurig glimlachte.

Hij gaf het portret terug en wist niet goed wat hij er van moest zeggen.

„Ik zal blij zijn kennis met haar te maken,” zei hij beleefd. Hij veranderde snel van onderwerp: „Eh... woont er nog meer familie in Amsterdam?”

„Niemand meer, wij wisten niet beter of wij waren de eenige Ter Hofstedes, die nog bestonden.”

„Drommels!” lachte hij, „dan heeft tante Malie toch gelijk gehad, toen ze me waarschuwde...”

Hij hield plotseling op en kreeg een kleur van verlegenheid.

„Tante Malie...?”

„Zoo heet mijn huishoudster. Een goeie ouwe ziel, die me van kleinen jongen af heeft opgevoed. Ze hoort zoo tot ons gezin, dat ze me meermalen heeft gezegd — wat een onplezierige situatie, dacht hij, was ik er maar niet over begonnen — „dat ik de verantwoordelijkheid draag voor het blijven bestaan van den familienaam. Dat blijkt dus niet wat u zegt...” kwam er schutterig achteraan.

„En drukt die verantwoordelijkheid u erg zwaar?” informeerde zij ondeugend.

„Om strikt eerlijk te zijn: niet al te erg!” lachte hij opgelucht.

Even bleef het stil. In de verte dreunde de Westertoren, verscheidene slagen, vier uur zeker. Hij sprong vershrikt op.

WORDT VERVOLGD

„Wij raden elke Dame aan deze wenk niet in de wind te slaan”

Aan de versterkte rand bevestigen!

Vertegenwoordigd door

J. J. M. PARREN
TAVEERNELAAN 24
DEN-DOLDER

Kienzle

Sinds generaties door *Stijl en Kwaliteit* wereldberoemd

Swift

Traumaplast

Brandwonden

De genezende wondpleister

Bij alle apothekers en drogisten
Carl Blank, Bonn a Rhin.

Amann
Naaizijde

in 1000 kleuren
... als steeds de
fijnste natuurzijde

CHR. TANG
AMSTERDAM
Telefoon 48794
en 37550

PRODUITS DE MAQUILLAGE

LANCÔME
PARIS

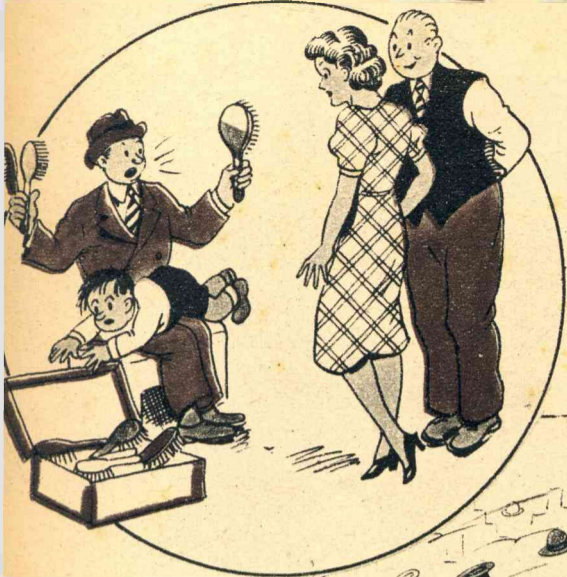
Zoo'n Hoofdpijn

Neem'n **AKKERTJE**

Alles wat de fabriek verlaat draagt den naam Hero met eere. Let op het merk Hero, Uw garantie voor kwaliteit!

Hero
Jams
van versche vruchten

N.V. HERO CONSERVEN

VERSCHIL VAN INZICHT
 Zou je een meisje om haar geld trouwen?"
 „Nee, maar ik zou wel van een meisje met
 miljoenen kunnen houden.”

DE LANGE BAARD
 Oom Herman komt logeeren. Hij heeft een
 mooien, grooten, witten baard.
 Lang kijkt de kleine Willy hem aan en roept dan
 uit: „Is het bij u het geheele jaar Sinterklaas?”

♦♦♦
 Een mensch wordt eerst verstandig als hij tegen-
 slagen en teleurstellingen ondervonden heeft.

Teekeningen: Fr. Piët, Alrik-Deike

„Mag ik u even een kleine
 demonstratie met onze over-
 sterke borstels geven?”

DRUKFOOT
 Zij droeg steeds de sokken van
 haar man in een medaillon
 om haar hals.

DAT KLOPTE
 En heb je een goeden ver-
 jaardag gehad?"
 „Geweldig! Ik heb zooveel
 gekregen dat ik het niet eens
 tegelijk dragen kan.”
 „Dat is nogal wat. En
 waaruit bestonden dan die
 cadeau's?"
 „Uit twee dassen.”

♦♦♦
 Werk jij eigenlijk voor een
 groote firma?"
 „En of! Het duurt precies
 twee weken voordat een mop,
 die de jongste bediende getapt
 heeft, bij de directie belandt.”

♦♦♦
 Mijn vader wil alleen toe-
 stemming voor ons huwe-
 lijk geven, als je hem bewezen
 hebt dat je ruggegraat hebt.”
 „Hum, zou een dokters-
 attest voldoende zijn?"

♦♦♦
 Wat? Honderd gulden kost
 dat tweedehandsch cos-
 tuum? Dat is me te duur. Laten
 we zeggen: de helft.”
 „Nee. Halve costuums ver-
 koop ik niet.”

„Dat is ongeveer net jouw maat, Karel!”

KRUISWOORDPUZZLE

HORIZONTAAL:

- paardrijdster
- kampeeren
- reinigingsmiddel
- zeemeermin
- maanstand
- voorzetsel
- visch
- eerwaarde heer
- ongebonden
- stad in de oudheid
- voertuig
- bosch
- dorp in Zuid-Holland
- bescheiden
- liefdegod
- landtong
- niet getroffen
- handschrift
- water in Amsterdam
- hoofdstad
- vreemde munt
- schildersgerei
- waterplant
- deel van een effect
- afkeuring
- telwoord
- omslag
- lichaamsdeel
- tijding
- kaartspel
- vruchten
- stoot
- geestdrift
- aanlegplaats
- sportterm
- voorzetsel
- bek
- bevel
- zangnoot
- alles bijeen
- welig
- herhaaldelijk
- parochie

VERTICAAL:

- vogel
- spil
- dwaas
- parfum
- voorzetsel
- stad in Frankrijk
- meer
- ontstaan
- nauw
- zangnoot
- behoefte
- sluis
- heelal
- faam
- geesten
- loop
- loco-burgemeester
- Ierland
- staat in Azië
- herkauwer
- vertrek
- stapel
- vrucht
- oord
- voedsel
- rivier
- breidel
- verslag
- stad in Italië
- in den geest
- vadsg
- voornaamwoord
- bereider
- vreemde munt
- schermbloemige plant
- schriel
- alleo
- troefkaart
- kleedingstuk
- voegwoord
- ten laatste
- persoonlijk voor- naamwoord
- bij volmacht

OPLOSSING VORIG NUMMER

pekel, nederig, ar, i, pal, lade, nis, koper, tel, te, t, pogen, Ee, s, pap, lip, u, i, er, puree, wip, roe, Leo, getal, ferm, knoet, nu, oma, de, rk, adi, re, zalig, tros, tegel, nek, met, nat, atlas, re, h, s, Epe, mol, r, al, avond, k, ip, rit, altijd, pmo, egel, lik, i, as, maraboe, krant.

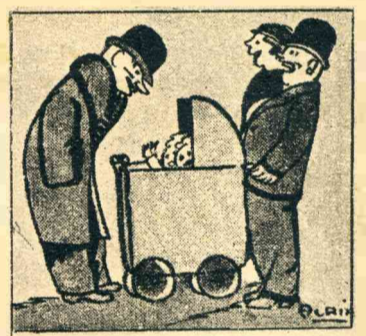
VEILIG

Ik hoor dat jij je saxofoon verkocht hebt.”
 „Ja, dat vond ik veiliger. Ik zag name-
 lijk laatst, dat mijn buurman een voorhamer
 kocht.”

PIJNLIJK

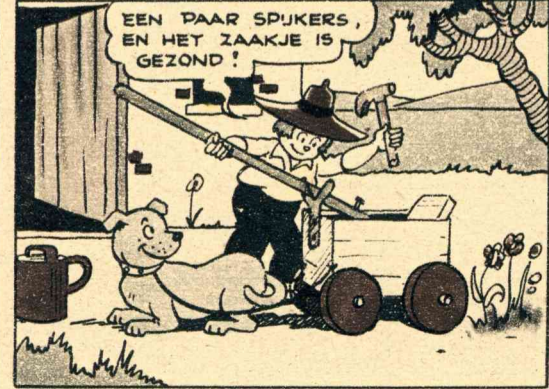
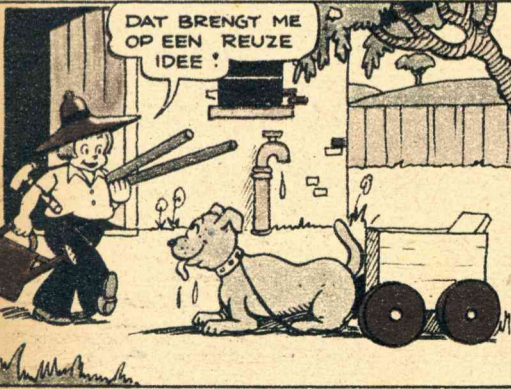
Ik geloof, man, dat het tijd wordt dat onze
 dochter huwt.”
 „Och, waarom? Laat ze maar rustig wach-
 ten tot er iemand komt, die haar bevalt.”
 „Jij bent ook een mooie. Heb ik soms zoo
 lang gewacht?”

Rechts: „Wat een benijdenswaardige
 belastingaftrek hebben jullie daar!”

VOOR DE JEUGD

„SJORS”
 VOORZITTER
 VAN DE!
REBELLEN-CLUB
 ALS
 UITVINDER!
 DOOR
 JANS PIËT

PANORAMA. Geïllustreerd weekblad, verschijnt Donderdags om de veertien dagen. Hoofdredacteur: J. A. M. Douwes, Heemstede. Plaatsvervanger: W. N. Stuifbergen, Haarlem. P 1200/1 Verantwoordelijk voor de advertenties: W. H. van Baarle, Overveen. Druk en uitgave: N.V. Drukkerij De Spaarnestad, Haarlem. K 1311

Abonnementprijs f 1.69 per half jaar, 13 cent per nummer; losse nummers 16 cent. Voor postabonnementen en adreswijzigingen van postabonnementen gelieve men zich uitsluitend te wenden tot het bureau te Haarlem. Bureau: HAARLEM, Nassaulaan 51, Telef. Int. 13866, Giro nr. 142700. AMSTERDAM, Singel 263, Telef. Int. 33170, Giro nr. 97946. ROTTERDAM, Provenierssingel 27, Telef. Int. 47133, Giro nr. 101981. 's-GRAVENHAGE, Stationsweg 95, Telef. Int. 111666, Giro nr. 43141. UTRECHT, Biltstraat 142, Telef. Int. 13473. Giro nr. 149597. ENSCHEDE, Oldenzaalschestraat 56, Telef. Int. 2188, Giro nr. 383773. ARNHEM, Nieuwe Plain 42, Telef. Int. 24825, Giro nr. 383772. 's-HERTOGENBOSCH, Stationsweg 27, Telef. Int. 4286, Giro nr. 129750. MAASTRICHT, Stationsstraat 20, Telef. Int. 5851, Giro nr. 124690. VLISSINGEN, Badhuisstraat 5, Telef. 81.